

KAUPAN, MAJOITUS- JA RAVITSEMIS-
TOIMINNAN SEKÄ HALLINNON JA TUKI-
PALVELUIDEN NÄKYMÄT 2023–2024

Ostovoiman heikkeneminen haittaa kauppaa sekä majoitus- ja ravintola-alaa

KAUPPA (TOL G)

Kaupanala kasvoi aina finanssikriisiin asti, vaikka 1990-luvun lama johtikin merkittävään supistumiseen. Kasvu jatkui voimakkaana heti laman jälkeen, mutta kesti useita vuosia ennen kuin ala ylitti lamaan edeltäneen tason. Finanssikriisin jälkeen kaupanala alkoi supistua hitaasti, kunnes vuonna 2016 se kääntyi takaisin kasvuun ja saavutti finanssikriisiä edeltävää tason 2020. Koronakriisin alkaessa kaupanalan tuotoksen volyyymi oli kasvanut keskimäärin 2,0 prosenttia vuosina 2016–2019 ja arvonlisäys keskimäärin 2,9 prosenttia vuodessa. Alan merkitys Suomen taloudelle pieneni hieman 1990-luvun laman jälkeen ja nousi jonkin verran finanssikriisin jälkeen. Vuonna 2019 kauppa muodosti noin 10 prosenttia Suomen arvonlisäyksestä ja 8 prosenttia tuotoksesta. Lisäksi ala työllisti noin 11 prosenttia kaikista työllisistä ja vastasi noin 11 prosentista tehdyistä työtunneista.

Kokonaisuudessaan kaupanala kärsi pandemiasta vain vähän. Vuonna 2020 kaupanalan tuotoksen volyyymi kasvoi 1,3 prosenttia ja vuonna 2021 3,0 prosenttia. Myös arvonlisäys kasvoi. Vuonna 2020 alalla tehdyt työtunnit supistuivat merkittävästi, mutta 2021 työtunnit kasvoivat 3,0 prosenttia. Pandemia vaikutti kaupan alatoimialoihin eri tavoin. Tukkukaupan tuotanto kasvoi vain vähän, kun taas vähittäiskauppa kasvoi selvästi. Moottoriajoneuvojen kauppa sen sijaan supistui kohtalaisesti. Verkkokauppa kasvoi merkittävästi, kun taas perinteisten kauppojen myynti pieneni. Pandemia vaikutti myös ostettaviin tuotteisiin. Esimerkiksi elintarvikkeiden, kodintekniikan, huo-

Kuva: StockSnap, Pixabay.

nekalujen, sisustustavaroiden ja rautakauppatavaroiden myynti kasvoi merkittävästi, kun taas polttoaineiden ja vaatteiden myynti supistui.

Vuonna 2022 kulutuksen painopiste siirtyi takaisin palveluihin kaupan sijaan. Hintojen nopea nousu pienensi katteita erityisesti päivittäistavara-kaupassa ja heikensi kuluttajien ostovoimaa. Ostovoiman heikkeneminen johti myyntivolyyymien laskuun. Venäjänkauppa oli myös aiemmin melko tärkeää kaupanalalle. Vuonna 2022 kaupanalan tuotoksen volyyymi supistui 4,9 prosenttia. Inflaatio vaikuttaa merkittävästi alan tunnuslukuihin, alan tuotoksen arvo kasvoi 1,1 prosenttia.

Ennustemallin osuvuus on kaupan (toimiala G) tuotoksen osalta hyvä. Malliennusteen keskimääräinen virhe on 1,6 prosenttiyksikköä. Tämän lisäksi malli ennustaa erinomaisesti sitä, kasvaako vai supistuuko tuotos. Malliennusteen mukaan (ks. kuvio 4 ja taulukko 3) tuotoksen volyyymi supistuu 1,8 prosenttia vuonna 2023 ja kasvaa 0,9 prosenttia vuonna 2024. Arvonlisän kohdalla vastaavat luvut ovat -2,0 prosenttia ja 1,0 prosenttia. Malliennustetta ei ole korjattu.

Kuluttajien ostovoima on jatkanut laskuaan. Myös koko kaupan alan myynnin määrä on jatkanut laskusuuntaisella trendillä. Toisaalta inflaation hidastumisen ja pal-

kankorotusten myötä ostovoiman heikkeneminen on hidastunut, mikä näkyy edellistä vuotta vähäisempänä supistumisena 2023 ja toipumisena 2024. Alan toimijoiden suhdanne- ja myyntinäkymät ovat myös kääntyneet hienoiseen kasvuun.

TUKKUKAUPPA (TOL 46)

Samaan tapaan kuin kaupan ala kokonaisuudessaan, myös tukkukauppa kasvoi 1990-luvun lamaan lukuun ottamatta melko vahvasti finanssikriisiin asti. Finanssikriisin jälkeen alan tuotoksen volyyymi ei ole vielä kääntynyt selvään kasvuun. Tukkukaupan tuotoksen volyyymi kasvoi ennen koronakriisiä vuosina 2016–2019 keskimäärin 1,2 prosenttia vuodessa ja arvonlisäys keskimäärin 1,6 prosenttia vuodessa. Vaikka tukkukaupan alalla tehdyt työtunnit ovat kasvaneet viime vuosina vähän, alan merkitys kaupanalan tuotoksessa ja arvonlisäyksessä on edelleen varsin merkittävä. Vuonna 2019 tukkukauppa muodosti noin 45 prosenttia kaupanalan tuotoksesta ja 43 prosenttia arvonlisäyksestä. Lisäksi tukkukauppa työllisti noin 31 prosenttia kaupan alan työllisistä.

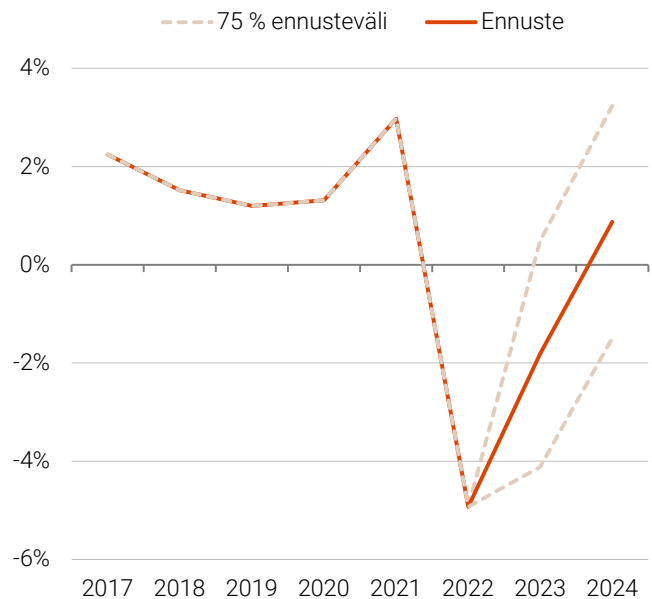
Vuonna 2020 tukkukaupan tuotos kasvoi hieman, 0,5 prosenttia. Kuitenkin tehdyt työtunnit supistuivat selvästi, mikä viittaa tehokkuuden parantumiseen. Vuonna 2021 ala kasvoi 1,4 prosenttia ja myös työtunnit kasvoivat. Vuonna 2022 alan tuotos supistui voimakkaasti, 5,6 prosenttia.

Alan ennusteet on esitetty taulukossa 3. Malliennusteen mukaan tuotoksen volyyymi supistuu 2,5 prosenttia vuonna 2023 ja 0,3 prosenttia vuonna 2024. Arvonlisän kohdalla vastaavat luvut ovat -2,7 prosenttia ja -0,6 prosenttia. Koska ala palvelee hyvin erilaisia asiakkaita eri toimialoilla, monien muiden alojen heikot näkymät heijastuvat tukkukauppaan. Seurauksena tukkukauppa supistuu hieman enemmän kuin kauppa kokonaisuudessaan. Erityisesti negatiiviset näkymät rakennus- ja teollisuudessa jarruttavat alan kehitystä.

VÄHITTÄISKAUPPA (TOL 47)

Finanssikriisi vaikutti vähittäiskauppaan vain suhteellisen vähän ja ala jatkoi pian 1990-luvun laman jälkeen alkanutta kasvua. Kasvu kuitenkin jatkui finanssikriisiä edeltävää aikaa hitaampana. Vähittäiskaupan tuotoksen volyyymi kasvoi ennen koronakriisiä vuosina 2016–2019 keskimäärin 2,0 prosenttia vuodessa ja arvonlisäys keskimäärin 4,2 prosenttia vuodessa. Viime vuosina vähit-

KUVIO 4. KAUPPA (TOL G), TUOTOKSEN VOLYYMIN KASVUENNUSTEET 2023–2024

Lähde: Tilastokeskus, Labore.

täiskaupan alalla tehdyt työtunnit ovat supistuneet maltillisesti. Vuonna 2019 vähittäiskauppa muodosti noin 38 prosenttia kaupanalan tuotoksesta ja 40 prosenttia arvonlisäyksestä. Lisäksi vähittäiskauppa työllisti noin 52 prosenttia kaupanalan työllisistä.

Vuonna 2020 alan tuotos kasvoi selvästi, 4,6 prosenttia. Kuitenkin samanaikaisesti tehdyt työtunnit supistuivat merkittävästi. Pandemian aikana kuluttajien ostovoima ei heikentynyt merkittävästi, ja aiempaa suurempi osa pandemian vaikutuksen alaisesta kulutuksesta kohdentui vähittäiskaupan tuotteisiin. Vuonna 2021 vähittäiskaupan tuotos jatkoi vahvassa kasvussa, ja myös tehdyt työtunnit kasvoivat hieman. Vuonna 2022 kulutuksen painopiste alkoi siirtyä kaupasta takaisin palveluihin. Samanaikaisesti inflaatio erityisesti ruoan osalta muutti kuluttajien käyttäytymistä ja vähensi myynnin määrää. Päivittäistavarakauppa ry:n mukaan kuluttajat ostivat hintojen noustessa paitsi vähemmän, myös edullisempia tuotteita. Kaupan liiton mukaan hintojen nousu on myös johtanut ostosten keskittymiseen suuriin marketteihin ja halpakauppoihin erikoisliikkeiden sijasta. Kokonaisuudessaan vähittäiskaupan tuotoksen volyyymi supistui 3,2 prosenttia vuonna 2022.

Alan ennusteet on esitetty taulukossa 3. Malliennusteen mukaan tuotoksen volyyymi supistuu 0,7 prosenttia

vuonna 2023 ja kasvaa 1,7 prosenttia vuonna 2024. Arvonlisän kohdalla vastaavat luvut ovat -1,3 prosenttia ja 1,1 prosenttia. Vaikka ruoan hinnan nousu on taittunut, yleinen hintatason nousu tarkoittaa, että kuluttajat harkitsevat ostoksensa yhä tarkasti. Ostovoima on inflaation hidastumisesta huolimatta vielä matalalla ja korkomenojen ym. kasvu vähentää entisestään kulutukseen käytettävää rahamäärää. Ennustimme keväällä ansiotason kasvavan vuonna 2023 4,5 prosenttia ja samaan aikaan inflaation pysyvän hieman alle 6 prosentissa tarkoittaen, että ostovoima heikkenee vielä vuonna 2023. Vuodelle 2024 ennustimme ansioiden kasvavan inflaatiota nopeammin eli ostovoiman vahvistuvan. Ostovoiman vahvistumisen seurauksena myös vähittäiskauppa elpyy.

MAJOITUS- JA RAVITSEMISTOIMINTA (TOL I)

Majoitus- ja ravitsemistoiminta kasvoi aina finanssikriisiin asti. Vaikka 1990-luvun lama supisti alaa merkittävästi, kasvu jatkui vahvana heti laman jälkeen. Kesti kuitenkin useita vuosia ennen kuin ala ylitti lamaa edel-

täneen tason. Majoitus- ja ravitsemistoiminta supistui finanssikriisin aikana selvästi vähemmän kuin moni muu ala. Muutamina finanssikriisin jälkeisinä vuosina alan tuotos ei juuri kasvanut tai pienentynyt, kunnes vuonna 2015 se kääntyi selvään kasvuun. Ennen koronakriisiä vuosina 2016–2019 majoitus- ja ravitsemistoiminnan tuotoksen volyyymi oli kasvanut keskimäärin 3,4 prosenttia ja arvonlisäys keskimäärin 2,4 prosenttia vuodessa. Työtuntien ja työllisten määrä kasvoi alalla ennen pandemiaa selvästi. Vuonna 2019 ala muodosti noin 1,7 prosenttia Suomen arvonlisäyksestä ja 2,0 prosenttia kokonaistuotoksesta.

Majoitus- ja ravitsemistoiminta on yksi pandemian vaikeimmin koettelemista aloista. Koronavuonna 2020 alan tuotoksen volyyymi supistui 25 prosenttia ja arvonlisäys 29 prosenttia. Tehdyt työtunnit laskivat merkittävästi, ja majoitustoiminta supistui vielä enemmän kuin ravitsemistoiminta. Pandemian aikana sekä matkailu että työmatkailu vähenivät merkittävästi. Ravintolat joutuivat sulkemaan ovensa eikä noutoruoan myyminen riittänyt korjaamaan tilannetta. Vuonna 2021 joidenkin

TAULUKKO 3. KAUPPA, MAJOITUS- JA RAVITSEMISTOIMINTA SEKÄ HALLINTO JA TUKIPALVELUTOIMINTA (TOL G, I, N)

	Malliennuste (%)			Korjattu ennuste (%)		Malliennusteen tarkkuus	
	2022	2023	2024	2023	2024	Keskivirhe (%-yks.)	Oikeasuuntaisuus (%)
Kauppa (TOL G)							
Tuotos	-4,9	-1,8	0,9	-	-	1,6	100
Tunnit	0,2	-3,1	-1,2	-	-	1,3	72
Tukkukauppa (TOL 46)							
Tuotos	-5,6	-2,5	0,3	-	-	1,0	86
Tunnit	-0,8	-0,1	-0,5	-	-	1,7	81
Vähittäiskauppa (TOL 47)							
Tuotos	-3,2	-0,7	1,7	-	-	1,5	91
Tunnit	0,5	-1,5	-1,7	-	-	1,6	70
Majoitus- ja ravitsemistoiminta (TOL I)							
Tuotos	22,5	-1,4	-0,5	2,0	2,3	2,3	72
Tunnit	8,1	-2,2	-1,2	-	-1,8	2,7	69
Hallinto- ja tukipalvelutoiminta (TOL N)							
Tuotos	10,3	2,8	1,4	-	-	3,3	93
Tunnit	5,7	2,4	1,5	-	-	1,8	96
Turvallisuus, vartiointi- ja etsiväpalvelut (TOL 80)							
Tuotos	-4,1	-0,9	1,8	-	-	4,7	86
Tunnit	-0,7	-3,1	-0,1	-	-	4,5	78
Kiinteistön- ja maisemanhoito (TOL 81)							
Tuotos	4,6	-3,1	-0,9	1,5	2,0	3,2	81
Tunnit	2,8	-1,3	-0,2	0,0	0,4	2,1	83

rajoitusten lieventyessä kotimaan matkailu- ja hiihtolomakausi elvyttivät hieman majoitustoimintaa. Myös ravintoloiden avaaminen tuli mahdolliseksi. Toipuminen oli hidasta vielä 2021, tuotos kasvoi 2,0 prosenttia ja alalla tehdyt työtunnit 1,1 prosenttia. Kaikenlaisten rajoitusten poistuessa 2022 ala toipui vauhdikkaasti, tuotos kasvoi 22,5 prosenttia ja työtunnit 8,1 prosenttia. Pandemiaa edeltävää tasoa ei kuitenkaan ole vielä saavutettu.

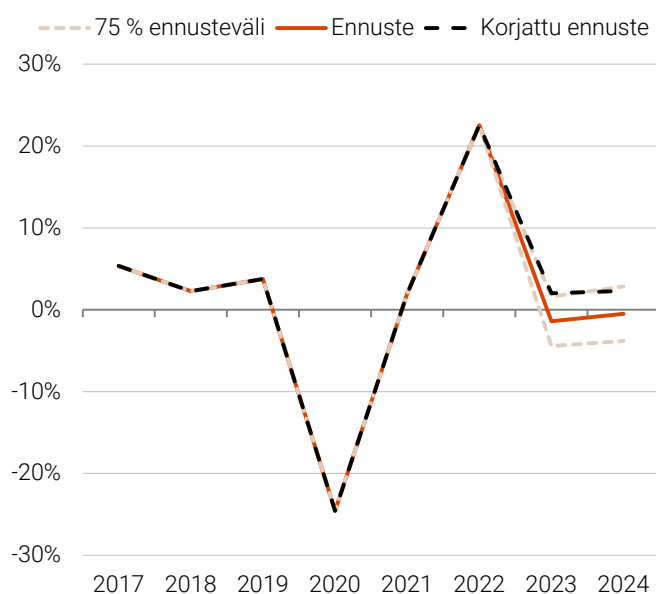
Ennustemallin osuvuus on majoitus- ja ravitsemistoiminnan (toimiala I) tuotoksen osalta kohtuullinen. Malliennusteen keskimääräinen virhe on 2,3 prosenttiyksikköä. Malli ei kuitenkaan ennusta sitä kasvaako vai supistuuko tuotos kuin tyydyttävästi. Malliennustetta on korjattu tuotoksen ja tehtyjen työtuntien osalta positiivisemmaksi. Korjatun ennusteen mukaan (ks. kuvio 5 ja taulukko 3) tuotoksen volyymi kasvaa 2,0 prosenttia vuonna 2023 ja 2,3 prosenttia vuonna 2024. Arvonlisän kohdalla vastaavat luvut ovat 2,4 prosenttia ja 2,8 prosenttia. Kuluttajat haluavat yhä ottaa kiinni pandemian aikana käyttämättömiä matkailu- ja ravintolakokemuksia, vaikkakin vähemmän kuin vuonna 2022. Kasvun huomattava hidastuminen johtuu myös kuluttajien heikentyneestä ostovoimasta. Liikevaihtotilastot alkuvuodelta 2023 näyttävät lupaavilta ja alan toimijoiden suhdanne- ja myyntinäkömät ovat varsin valoisa.

HALLINTO- JA TUKIPALVELUTOIMINTA (TOL N)

Hallinto- ja tukipalvelutoiminta -toimiala kasvoi varsin voimakkaasti ennen finanssikriisiä. 1990-luvun lamassa ala supistui kolmena peräkkäisenä vuonna, mutta sen jälkeen kasvu jatkui vahvana. Finanssikriisistä toipuminen tapahtui nopeasti, mutta vuosina 2013–2015 kasvu alkoi sakata. Tämän jälkeen ala kuitenkin kääntyi voimakkaaseen kasvuun. Koronakriisin alkaessa hallinto- ja tukipalvelutoiminnan tuotoksen volyymi oli kasvanut keskimäärin 7,8 prosenttia vuodessa vuosina 2016–2019 ja arvonlisäys keskimäärin 7,6 prosenttia vuodessa. Vuonna 2019 ala muodosti noin 4,0 prosenttia Suomen arvonlisäyksestä ja 3,1 prosenttia kokonaistuotoksesta.

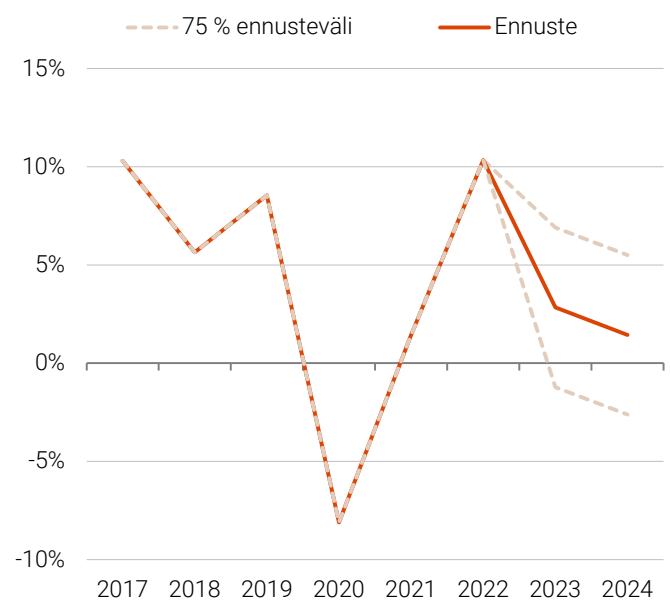
Hallinto- ja tukipalvelutoiminta -toimialaan kuuluu useita erilaisia aloja, kuten vuokraus- ja leasing-toiminta, työllistämistoiminta, matkatoimistojen ja matkanjärjestäjien toiminta, turvallisuus-, vartiointi- ja etsiväpalvelut, kiinteistön- ja maisemanhoito sekä hallinto- ja tukipalvelut liike-elämälle. Toimialan sisältö on monipuolinen, ja pandemia vaikutti sen eri alatoimialoihin eri tavoin. Selvimmin supistui matkatoimistojen ja matkanjärjestäjien toiminta, lähes 60 prosenttia. Tämä johtui matkailun lähes täydellisestä pysähtymisestä pandemian aikana.

KUVIO 5. MAJOITUS- JA RAVITSEMISTOIMINTA (TOL I), TUOTOKSEN VOLYYMIN KASVUENNUSTEET 2023–2024

Lähde: Tilastokeskus, Labore.

KUVIO 6. HALLINTO- JA TUKIPALVELUTOIMINTA (TOL N), TUOTOKSEN VOLYYMIN KASVUENNUSTEET 2023–2024

Lähde: Tilastokeskus, Labore.

Kaiken kaikkiaan toimialan tuotos supistui 8,1 prosenttia, ja myös tehdyt työtunnit vähenivät merkittävästi. Vuonna 2021 ala kuitenkin palautui jo merkittävästi pandemiasta sekä tuotoksen että työtuntien osalta. Vuonna 2022 alan kasvu oli hyvin nopeaa, tuotos kasvoi noin 10 prosenttia ja työtunnit 8,1 prosenttia. Valtaosa kasvusta seurasi aiemmin supistuneen matkatoimistoalan voimakkaasta toipumisesta.

Ennustemallin osuvuus on hallinto- ja tukipalvelutoiminta-toimialan (toimiala N) tuotoksen osalta tyydyttävä. Malliennusteen keskimääräinen virhe on 3,3 prosenttiyksikköä. Malli onnistuu kuitenkin hyvin ennustamaan sitä, kasvaako vai supistuuko tuotos. Malliennusteen mukaan (ks. kuvio 6 ja taulukko 3) tuotoksen volyymi kasvaa 2,8 prosenttia vuonna 2023 ja 1,4 prosenttia vuonna 2024. Arvonlisän kohdalla vastaavat luvut ovat 2,4 prosenttia ja 1,2 prosenttia. Matkailun kohtalainen kasvu auttaa erityisesti matkatoimistoja, vaikka pandemiasta palautumisesta johtuva kohonnut kysyntä onkin jo pääasiassa takanapäin. Ostovoiman heikkeneminen vaikuttaa kasvua hidastavasti useisiin toimialan alatoimialoihin.

TURVALLISUUS-, VARTIOINTI- JA ETSIVÄPALVELUT (TOL 80)

Turvallisuus-, vartiointi- ja etsiväpalvelut on pieni toimiala, joka muodostaa noin 6 prosenttia hallinto- ja tukipalvelutoiminta-toimialan tuotoksesta. Ala kasvoi pitkään, eikä supistunut finanssikriisissäkään. Viime vuosina kasvu on hidastunut. Vuosina 2016–2019 alan tuotos kasvoi keskimäärin noin 3,6 prosenttia. Myös alan työtunnit ovat kasvaneet merkittävästi samana ajanjaksona.

Vuonna 2020 alan tuotos kasvoi 5,3 prosenttia. Vuonna 2021 ala supistui merkittävästi. Alan ennusteet on

esitetty taulukossa 3. Muista toimialoista poiketen luvut vuodelle 2022 on jouduttu ennustamaan, koska Tilastokeskus ei ole julkaissut uusimpia vuositilinpidon tietoja toimialalle 80. Malliennusteen mukaan tuotoksen volyymi supistuu 0,9 prosenttia vuonna 2023 ja kasvaa 1,8 prosenttia vuonna 2024. Arvonlisän kohdalla vastaavat luvut ovat –2,2 prosenttia ja 0,4 prosenttia. Alan liikevaihdon volyymi on kääntynyt laskuun ja kaupan alan supistuminen ja myöhempi toipuminen vaikuttaa välillisesti turvallisuus- ja vartiointipalveluihin.

KIINTEISTÖN- JA MAISEMANHOITO (TOL 81)

Kiinteistön- ja maisemanhoito muodostaa noin 29 prosenttia hallinto- ja tukipalvelutoiminta-toimialan tuotoksesta. Ala kasvoi melko tasaisesti ennen finanssikriisiä, muutamaa 1990-laman vuotta lukuun ottamatta. Finanssikriisi vaikutti alaan vain vähän. Ennen koronakriisiä alan tuotoksen volyymi kasvoi keskimäärin 4,7 prosenttia vuodessa vuosina 2016–2019. Alalla tehdyt työtunnit ovat kasvaneet tasaisesti viime vuosina.

Vuonna 2020 alan tuotos supistui hieman, 2,4 prosenttia. Vuonna 2021 ala kuitenkin toipui ja kasvoi 3,5 prosenttia. Alan ennusteet on esitetty taulukossa 3. Muista toimialoista poiketen luvut vuodelle 2022 on jouduttu ennustamaan, koska Tilastokeskus ei ole julkaissut uusimpia vuositilinpidon tietoja toimialalle 81. Toimialan ennustetta on korjattu positiivisemmaksi. Korjatun ennusteen mukaan tuotoksen volyymi kasvaa 1,5 prosenttia vuonna 2023 ja 2,0 prosenttia vuonna 2024. Arvonlisän kohdalla vastaavat luvut ovat 0,6 prosenttia ja 1,0 prosenttia. Alan liikevaihdon kehitys on ollut tasaista loppuvuodesta 2022 ja alkuvuodesta 2023 mutta mikään ei erityisesti viittaa alan supistumiseen. ■

LISÄTIETOJA

VEERA NIPPALA
tutkija

050 407 6258
veera.nippala@labore.fi

www.labore.fi

